

Eminentissimi Ac Reverendissimi Domini, D. Joannis Baptistæ, Cardinalis De Luca, Theatrum Veritatis Et Justitiæ, Sive Decisivi Discursus

Ad Veritatem Editi In Forensibus Controversiis, Canonicis & Civilibus, in quibus in Urbe Advocatus, pro una partium scripsit, vel Consultus respondit ; Cum Indicibus Argumentorum, Causarum ac Rerum luculentissimis. Opus Tam Judicibus, Quam Causarum Patronis, atque omnibus in utroque Foro ...

Tractatus Primi Pars I. de Servitutibus Prædialibus, Usufructu, & utroque Retractu, Pars II. de Emphyteusi, Pars III. de Locatione & Conductione

Luca, Giovanni Battista de

Coloniae Agrippinae, 1691

Disc. XLVI. Romana expurgationis, seu damnorum, & expensarum. An vicinus agere possit contrà vicinum ad damna sibi illata à locustis seu brucis à feudo vicini provenientibus, ex eo quod illas in ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74102](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74102)

Et casu ruinae tam dictae lodiæ, quam aliquorum murorum, non dubitatur de prædicti Costæ obligatione ad refectionem damni, sed sola quaestio erat super dictæ refectionis modò seu qualitate, & super hoc puncto interrogatus pro veritate per Costam jam per duas sententias condemnatum ad reficiendos muros & lodiam.

Respondi quod in materia damni infecti duo casus distinctè considerandi sunt; Unus est quando Dominus aedificii collapsi nullam habet necessitatem, ut illud denuò construatur, sed tantum ejus damnum versatur in aedificij amissione seu infructuositate, & tunc certum est, quod obligatus de damno infecto ad aliud non tenetur nisi ad pretium rei diruta bonificato solo & cementsi juxta text. express. in l. cum emptor 38. §. deducto ff. eod. ubi Barr. Castrenf. & alij passim; Et in hac estimatione non est habenda ratio voluptatis & eorum, quæ luxuriæ vel delectationis gratia aderant, & sunt amissa juxta text. expressum in l. ex damni 40. in princ. eodem tit. Alter est, ubi Domino aedificii damnificati necessaria est illius in statum pristinum reductio, & tunc non dubitatur damnificantem teneri ad quanti interest damnificato ipsam rem stare, & sic ad reddendam rem ad statum, in quo erat antea, nec admittitur ad solvendam ejus estimationem ad text. in l. in fin. non sit 37. §. quod si non sit ff. eod.

Punctus autem difficultatis est isto secundo casu, an si damnificans restituat meliorem, agere valeat ad id, quod novum aedificium plus valet antiquo, & in hoc ita videtur distinguendum; Aut aedificium antiquum non erat ruinosum, ita ut illius Dominum vel de presenti vel de futuro ad nullam impensam vel reparationem necessitaret, & tunc putabam ad nihil agere posse, quia damnificato nulla exinde resultat utilitas nisi cujusdam majoris commoditatis vel ornatus, nisi tamen rem illam habeat venalem, & propter meliorationem talis aedificii pretium sit auctum, quia id quod plus tali occasione ex venditione consequeretur, omni legis & æquitatis ratione ad facientem spectare debet; Et hic est propriè casus in Barchionen. murorum 24. Novembris 1617. & 16. Martij 1618. coram V.eropio, & 14. Decembris 1618. coram V. baldo, quæ quidem decisiones in materia adeò sterili sunt valdè singulares, licet aliquale æquitativum arbitrium continere videantur ad favorem cause pie.

Aut verò aedificium antiquum erat ruinosum de presenti, vel saltem tale, quod tractu temporis poterat de illius ruina probabiliter dubitari, & successivè indigere impensa & reparatione, & tunc putabam damnificatum refundere debere tantum quantum sibi ex mutatione muri de antiquo in novum resultat utilitatis, nempe non tantum quantum importat valor muri novi ultra antiquum, sed quantum arbitrio peritorum interest liberari ab illo periculo seu impensa necessariè faciendâ pro aedificio restaurando seu reparando; Et hoc non solum ex regula generali fundata in æquitate & ratione naturali, ut nemo debeat locupletari cum aliena jactura ad text. in l. nam hoc natura ff. de cond. indeb. Sed ex peculiari ratione damni infecti, cuius remedium proditum est ad evitandum damnum, non ad consequendum lucrum, ut rectè probat text. in l. damni infecti 18. §. penult. eod. ibi: Cum Prætor id agat, ne damnum faciat actor, non ut in lucro versetur, idque optimè probat gloss. in d. l. cum emptor §. deducto, ibi: emendabis mihi eo pretio quo erat prius, & non computabitur quod modo valet

plus, & in l. inter sequenti §. fin. verbo in æstimando, ibi: quia illud est attendendum quod meliorem habes modo parierem; Et hic videtur communis intellectus Jacob. de Aren; Imo; Roma; & aliorum in d. §. deducto; Est enim optima ratione fundatus, quis iniquum & irrationabile videretur, quod si quis occideret servum, equum vel bovem imbecillum vel debilem, & coactus dare alium, in excambium daret fortem, validum, & robustum, iste non debeat refundere id, quod superat suum interesse, quod tantum versabatur in subrogatione alterius servi vel animalis ejusdem qualitatis & aptitudinis; Et quemadmodum rei Dominus etiam malæ fidei possessori melioramenta necessaria solvere tenetur, ea ratione quia si non essent facta, teneretur ipse de novo facere, ita pariter in isto casu.

Eoq; fortius huic rationabili æquitati locum esse videri dicebam, quia vel parum justè vel nimis rigorosè processerant judices condemnando ad reficiendam cum tam magna impensâ quamdam lodiam ad solam voluptatem defervientem contra dispositionem text. in dicta l. ex damni disponente non haberi debere rationem voluptatis; Non erat enim simpliciter necessarium, ut viridarium non adeò conspicuum haberet illam lodiam, undè sufficiebat reparari cum muro à parte interiori, solvendo tantum damnificato id, quod intererat situs amissus, ac etiam habita ratione ejus, quo pretium viridarii diminutum esset ex deficientia dictæ lodiæ, sed non propterea ad tam ingentem impensam meræ voluptatis causa procedendum, undè propterea congruum & justum videbatur, ut damnificans adeò gravatus, in hoc saltem relevaretur, & hanc mihi dicebam videri veritatem, juxta quam judicarem, præsupposito tamen facto capaci dictæ applicationis.

Difficultatem solum super isto negotio suggerere factum an scilicet constaret murum antiquum esse ruinosum, vel probabiliter allaturum periculum, nisi restauraretur, quoniam dubitari poterat sustentationem lodiæ antiquitus principaliter provenire, ut vulgò dicitur dalla contra scarpâ di terra, quæ unita cum antiquorum aedificiorum reliquiis satis solidis, erat fortè magis tuta, & perpetua, quam sit simplex murus novus, & in hoc bene justificando erat totus punctus difficultatis.

ROMANA EXPURGATIONIS,

SEV

DAMNORUM, & EXPENSARUM.

PRO

PRINCIPE BURGHESEO,

CUM

DUCE CESARINO,

& alijs.

Cesum discussus in Tribunali Agri-
culturae.

An vicinus agere possit contra vicinum ad
dam-

damna sibi illata à locustis seu brucis à fundo vicini provenientibus ex eo, quod illas in proprio fundo expurgare neglexit; Sive an vicino liceat propria auctoritate, ut suo damno consuleret expurgate fundum vicini, atque ab eo expurgationis expensas repetere.

S U M M A R I U M.

- 1 Quando vicinus teneatur expurgare vel custodire fundum proprium pro cautela vicini.
- 2 De locustis, ac edictis pro earum expurgatione.
- 3 Bannimenta sunt strictè intelligenda, & quidquid in eis est omissum sibi eis non cadit.
- 4 Ad satisfaciendum Statuto vel edicto an sufficiat semel fecisse diligentias, vel sint reiterande.
- 5 De intellectu bannimentorum demandantium expurgationem proprii fundi.
- 6 De statutis vel legibus mandantibus expurgationem territorij à banniis & latronibus.
- 7 Et quando bannitorum receptatio excusetur.
- 8 An remissio pensionis competeret ob incursum bannitorum.
- 9 De immittente ignem in stipulas ad quas diligentias obligetur, & an teneatur de damno.
- 10 An vicinus teneatur ad damnum illatum vicino ab igne, quia propriam domum non custodivit.
- 11 Vicinus potest ingredi fundum, vel domum vicini, ac etiam devastare, ut propria ruina occurrat.

D I S C. XLVI.

INTER species servitutis, illa numeranda videtur, quamvis per *Cepoll.* inter eas non collecta, consistens in onere quo ex juris communis dispositione, vel frequentius occasione præsertim locustarum & brucorum, ex Magistratum edictis premitur vicinus ad proprium fundum expurgandum, nè ex ipsius negligentia damnum resulet alteri vicino ut infra.

Cum igitur ob satis insolitam & novam in hac regione brucorum & locustarum irruentiam, in cæteris Italia partibus, præsertim in Apulia frequentem, tam per Consules agriculturæ, quam per Cardinalem Camerarium edicta edita essent, ut qui libet infra certum tempus proprias tenutas seu fundos expurgare teneretur, tam à locustis jam natis ibidem existentibus, quam ab earundem locustarum ovis præcedenti anno procreatis, ex quibus major eorumdem animalium copia timeri poterat, concessa aliàs facultate vicino expurgandi fundum vicini negligentis cum expensarum repetitione; Hinc duas habui disputandas in proposita materia controversias pro Principe Burghelio ad damna & expensas respectivè pulsato; Siquidem cum Dux Cesarinus magnam in suis tenutis fegetum seu factorum quantitatem habens timeret à locustis in quibusdam dicti Principis tenutis jam existentibus damnum sibi inferri posse, proindeque illas expurgari curasset, petebat à Burghelio expensarum refectionem; Alii verò, qui hujusmodi diligentiam non adhibuerant, undè damnum passi sunt, petebant illius emendationem, quasi quod ex cul-

Cardin. de Luca de Servitutibus.

pa non expurgantis proprium fundum illud proveniret.

Utriusque petitionis inspectionem resultare dicebam ab eodè principio, an scilicet Burghelio imputari, necnè posset culpa, sine qua nec damni emendatio nec expensarum reffectio prætendi potest; Ad regulandam verò culpam, pro clariori resolutione distinguendum esse inter obligationem resultantem à bannimentis, & alteram in casu ab eis omissis regulando cum sola dispositione juris communis.

Primo casu, illa præcipiunt tenutarum Dominis, ut intra certum terminum illas expurgare teneantur ab ovis, & successivè à grillis, seu locustis, prout nasei contingeret, in quo casu ex parte Burghelii in facto dicebatur non versari, quia locusta hujusmodi controversia occasionem præbentes non proveniebant ab ovis in dictis tenutis existentibus, neque ibi natis, ac etiam docebatur hujusmodi expurgationem debitis temporibus diligenter factam esse, sed quod ex quibusdam remotioribus tenutis non expurgatis nata & facta majores irruerant in ejus tenutas jam ut supra expurgatis, & ex istis in alias ut supra agentium transferant, undè propterea non eramus in casu bannimentorum, quorum natura est, ut strictè intra suos limites intelligenda sint, itaut quicquid in eis non est expressum, habeatur pro omissis, ut ex *Bald. Alex. & cæteris Decius conf. 478. in princip. Tusch. lit. B. conclus. 2. num. 8. Farinac. in fragm. verbo Bannimenta il. 1. m. 4.*

Et quamvis ex parte actorum replicaretur, bannimenta præcipere expurgationem grillorum ad certum effectum præservandi aliorum diligentium tenutas, nè à negligentium culpa, cum publice & private utilitatis præjudicio damnificentur, ideoque illis satisfactum non dicatur per unicam diligentiam adhibitam in expurgando, sed utpotè respicientia certum effectum ac tractum successivum præcipere dicuntur ejusdem diligentia continuationem toties quoties casus evenerit, ut in terminis statuti limitando contrariam regulam deductam ex *l. boves §. hoc sermone ff. de verb. signif. observant Bald. in l. fidei commissu §. si quis alicui decem num. 1. deleg. 3. & in l. vivus num. 8. Cod. de procurat. Ruin. conf. 30. num. 8. lib. 2. Decius conf. 22. sub numer. 4. in fine Tiragrell. in d. l. boves §. hoc sermone simit. 10. num. 3.* Ideoque inferebant quod sicuti imminebat obligatio expurgandi ova & locustas in ipsis tenutis nascentes, ita etiam eadem imminebat obligatio expurgandi locustas, quæ aliundè ex iisdem tenutis irruerent, quia in omnibus idem erat bannimentorum effectus, eademque ipsorum ratio militabat.

Huic tamen objecto, in quo totus difficultatis cardo residebat, dupliciter respondebam; Primum nempe diversam esse rationem inter unum casum & alterum. In primo etenim ovorum seu grillorum nascentium, quia certum ac notum erat ex locustis anni præcedentis, quibus ex improviso irruentibus, ac omnino in regione insolitis consuli non potuerat, jam in territorio remansisse, ova, ideo bannimenta tanquam super casu certo terminum præfixerunt, quo elapso non adimplentes non poterant à culpa excusari ob moram à lapsu termini contracta juxta terminos *text. in l. magnam C. de contraben. & committen. stipulat.* quod ita non erat in alio casu locustarum aliundè irruentium, quia hic tanquam ignotus, & qui prævideri non poterat culpam non producit nisi probata sci-

scientia vera inducenda per protestationes & interpellationes ab ipsis vicinis faciendas, ideòque potius propria culpa id imputare debebant.

Secundò quia hujusmodi bannimenta de expurgando proprio territorio, illudque expurgatum conservando, intelligenda sunt de illis casibus in quibus moraliter & de facili consuli potest, non autem in casu magna & inopinata irruentia verisimiliter non praevidendæ, & cui ad notitiam deventæ non de facili potest occurrere; Quod in simili probabam ex iis, quæ notant DD. in materia Statutorum seu bannimentorum præcipientium quilibet Civitatem teneri expurgare ac expurgatum manuteneri proprium territorium à bannitis & latronibus sub pœna refectionis damni, quia si banniti irruant ex alienis regionibus vel territoriis ex improvviso in magna comitiva & damnum inferant, Civitas de tali casu non tenetur tanquam omissio, ut satis proximè probant *Bart. conf. 102. nu. 4. circa med. versidem, quod erat tanta multitudo malefactorum Bald. conf. 174. num. 2. vers. nam sper incursum lib. 2. Roman. conf. 7. in fine Tusch. littera 5. conclus. 498. num. 7.* Atque ita Tribunal Consultæ intelligit & præcitat *Constit. 6. Sixti V.* hujusmodi bannitorum & latronum expurgationem Communitatibus præcipientem.

7 Quod etiam in materia receptationis bannitorum firmant *Tusch. litt. R. concl. 47. Aponi. de potestate Proreg. tit. 1. de provisionibus fieri solitis §. 3. nu. 25.* ubi quod scilicet receptator non dicatur ille, per cujus prædium vel locum banniti in numerosa quantitate irruentes transeant, quamvis ibidem victualia sumant, & morentur.

Prout conductor petere non potest à locatore remissionem pensionis ob damnum illatum à bannitis, qui in Regione solent esse frequentes, tantumquam ex casu consueto & præviso, vel qui prævideri debuit; Et nihilominus si bannitorum copiosa multitudo præter consuetudinem, & in forma omninò insolita irruat, & damnum inferat, locus est remissioni, ut in specie *Millin. dec. 139.* cum similibus.

Aliud quoque dabam exemplum de Statutis vel bannimentis mendantibus ad juris communis etiam mentem, ut quilibet teneatur dum ignem immittit in stipulas, debitas adhibere diligentias, tam in expurgando circum circa nè ignis egrediatur, quæ expurgatio alicubi præcisè nuncupari solet, quam habendo competentem numerum operariorum pro igne extinguendo; Si enim consuetis diligentis adhibitis, & quæ regulariter sufficiunt, ex improvisa violentia ventorum ignis egrediatur, & damnum inferat, non intrans Statuta vel bannimenta *Farinac. qui alios cumulat de varijs criminibus q. 110. nu. 141. Rovit. dec. 59.* Multò magis id procedere dicebam, ubi vicinus debitas adhibuit diligentias pro securandis vicinis ab igne in proprio fundo immittendo, sed ex vi ventorum vel alio casu ignis irruisset ab aliorum vicinorum prædiis, qualis erat casus controversus.

Quatenus verò pertinet ad dispositionem juris communis, licet inter Doctores quæri soleat, an vicinus, qui damnum passus est, actionem habeat contra vicinum intermedium ex eo quod non curaverit extinguere ignem in propria domo, ex qua ad illam vicini pertransiit, quamvis ibi ortum non habuerit, sed aliundè provenerit, & dubitandi rationem præbeat doctrina *Alberici*, qui originaliter hujusmodi quætionem excitat in *L. 1. §. 1. sub. n. 5. ff. de offic. Præfecti Vigilum*, Nihilominus non probata

culpa, omninò verior est negativa; Tum quia impressio *Alberici* est mendosa & æquivoca, dum eodem tempore continet affirmativam & negativam; Tum etiam quia opinio affirmativa nullum habere videtur legis vel rationis fundamentum, quinimò manifestam iniquitatem potius continet, ut in his terminis bene & ex professo firmatur apud *Rovit. dicta dec. 59. per tot.*

Et licet de jure permittatur vicino ingredi fundum vicini, ut imminenti ejus damno vel ruinæ occurrat etiam cum licentia devastandi, quoties alio modo præcavere non potest ad *sex. in l. 3. §. quod ait Praetor ff. de incen. ruin. Menoch. conf. 107. n. 6. Rovit. dec. 59.* apud quos concordantes, attamen id rectè procedit ad effectum, ut vicinus se injuratum prætere non valeat, non autem ut expensarum refectionem petat, quia proprium non alienum negotium gessisse dicitur.

Nam tuas res agitur paries cum proximus ardet. Ut bene exornat *Gratian. discept. 374. num. 5.* idcirco concludendo dicebam controversiæ decisionem pendere ex facto, ac dictis circumstantiis, & credo quod pro Burghesij absolutoria prodierit resolutio.

TUTERTINA

PRO

POMPEIS.

Responsum pro veritate.

Pecunia inventa in domo testatoris, An spectet ad usufructuarium, vel ad proprietarium; Et an in odium usufructuarii non manifestantis veram quantitatem pecuniarum, vel aliorum mobilium, sufficiat imperfecta probatio.

SUMMARIUM.

- 1 **C**ausa controversa.
- 2 Pecunia in domo inventa, an spectet ad proprietarium, vel usufructuarium.
- 3 De status lapidibus, & fodinis in fundo inventis.
- 4 Vbi constat de substantia in genere, tunc circa quantitatem, vel qualitatem admittuntur leves, & imperfecte probationes.

DISC. XLVII.

Christophorus instituit hæredibus pluribus nepotibus ex Doralice sorore, istam reliquit usufructuarium, qua defuncta, eisdem ejus filii licet inæqualiter institutis, orta est inter eos controversia super quadam notabili summa pecuniæ numeratæ, quæ in domo dicti Christophori casualiter abscondita reperta fuit, & quam ad ejus manus obventam Doralix in inventario non descripsit, neque proprietariis manifestavit, sed quia probabatur concludenter existentia pecuniæ in confuso, incerta tamen remanebat quantitas, ideò de duobus pro veritate interrogatus fui; Primò an dicta pecunia spectaret ad usufructuarium, vel potius proprietariis restitenda esset; Et secundò an stante dicta incertitudine quan-